

Az önállóság útján

„Add vissza a habaruhát!”

A nagyvállalati tröszt elnökök és hátrányok kitapasztalására, összegezésére jó másfél évtized állt rendelkezésre. Mégis amikor kormányzati szerveink lehetővé tették az önállóvá válást, a vállalatok egy része bizonytalankodott. Több helyütt kezdetben az önállósítás okát, célját sem tudták egyértelműen megfogalmazni. „Meggzúnt a tröszt”, „Központi utasítás”, „Most ez a divat” — vélekedtek néhányan. Így aztán az önállósításhoz kapcsolódó stratégiai célkitűzések kidolgozása is csak lassan kezdődött el.

Mentségül szolgáljon persze, hogy a „váláshoz” rendkívül kevés idő állt rendelkezésre. Érthetően nem akartak az irányító szervek idő előtti felfordulást, bizonytalanságot okozni, így aztán sok helyütt alig pár hónap alatt kellett felkészülni az önállóságra, megteremtési azoknak a hiányzó funkcióknak a szervezési és szemlélyi feltételeit, amelyek korábban adottak voltak a nagyvállalatnál, a trösztnél. Ki kellett alakítani például az önálló pénzügyi osztályokat, erősíteni a meglévő kereskedelmi és marketing osztályokat, igazodni a nagyobb követelményekhez. S jog szerint intézkedni sem tudtak 1981 január, illetve 1982 januárja előtt a vállalatok, mivel az előkészítés időszakában még nem váltak hivatalosan önállóvá.

A nagyvállalatokból kitépelt egységeknek a legtöbb gondot a vagyon megosztása okozta, amely a további munkának, a talponmaradásnak egyik döntő feltétele. Ráadásul, a vagyonmegosztás rendkívül hosszadalmas művelet volt. Alapja ugyanis a mérleg, amit előzőleg el kellett készíteni. Erre pedig rendszerint az önállóvá válás után két-három hónappal került sor. Nagy vitákra adott alkalmat a megosztási elvek kialakítása is. Mert mindenütt érdekösszeütközéseket okozott a fejlesztési hitelkötelezettségek, az alapok, a forgóeszköz-állomány megosztása. Nehezen sikerült meggyezni abban, hogy például a fejlesztési hiteltartozásokat teherviselés, termelőképeség arányában, vagy a hiteltől való részesedés szerint osszák meg. Ráadásul a legtöbb felbomlott nagyvállalat súlyos fejlesztési alaphiánnyal küzdött, tehát elvileg szétosztani valója sem volt.

A vagyonmegosztási vitákban akadtak, akik keményen talpukra álltak — az előző év kiemelkedő eredményeire hivatkozva —, s a továbbképzéshez megfelelő anyagi alapokat követeltek, s kaptak meg a nagyvállalattól. Mondván, ez utóbbinak már igazán mindegy, hogy mekkora az alaphiánya. Mások viszont mérsékeltébb álláspontra helyezkedtek — jobb a békeség alapon —, s az elviselhetőség határáig átvettek némi adósságot a nagyvállalattól, vagy a „babaruhának” csak egy részére tartottak igényt. A „se harag, se pénz”-szerű elválás után, az önállóság útjára lépett vállalatoknak mindegyiknek pénzügyi bizonytalanságokkal kellett szembenézniük. Részből a korábbi pénzügyi kötelezettségeik, vagy az előforduló veszteségek miatt, amelyeket korábban a nagyvállalat kiegyenlített. Részből az önállósággal járó készletnövekedés terhei, illetve a nem éppen szerencsés vagyonmegosztás

miatt. A start tehát eltérő kondíciókkal indította az útjára a vállalatokat.

Szinte mindenütt felülvizsgálták miként felelnek meg a vezetők — a művezetőktől az igazgatóhelyettesekig — az új feladatoknak. Ennek során lehetőség nyílt több személyi változtatásra, a fiatal, törekvő szakemberek előléptetésére, a munkában elfáradt, a feladatától lemaradt vezetők kicserélésére. Létrehozták egyúttal azokat a funkcionális osztályokat is, amelyek korábban csak a nagyvállalatoknál voltak, illetve másokat igényeztek kellően megerősíteni. Mindehhez új szakembereket vettek fel, illetve ahol lehetőség adódott, ott a meglévőkből emelték ki ezeket. Elsősorban a kereskedelmi osztályokat erősítették meg közgazdászokkal, piackutatókkal. Ennek ellenére a vártnál kisebb mértékben nőtt az önállósult vállalatoknál az alkalmazotti létszám, hiszen jórészt belső tartalékok hasznosítására törekedtek. Ezt szolgálta, hogy sok helyütt szakintézetek bevonásával elkészítették a már önállósult gazdasági egység működési és szervezési szabályzatát.

De minden szabályzatnál hatékonyabbnak bizonyult, hogy az önállóvá vált vállalatoknál mindenekelőtt a dolgozók is bizonyítani akarták: képesek saját lábukon megállni, pályázat, támasz nélkül is sikeresen megoldani feladataikat. A gazdasági vezetés mellé elsősorban az üzemi pártiszervek, pártbizottságok álltak, amelyek már az előkészítés időszakában is elvi, és egyúttal operatív segítséget ad-

tak. Mozgósító tevékenységükkel nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a mindennapi gazdasági teendőköt maradtak elvélvezésként az üzemekben, műhelyekben, miközben az átállás időszakában alaposan megnőtt a gazdasági vezetés leterheltsége. Mert mi tagadás, kezdetben az önállósulás gondjait, növekvő feladatait nem annyira a munkásoknak, mint a vezetőknek kellett vállalniuk.

Az üzemi demokrácia különböző fórumai mindenelőző időszaknál hatékonyabban, elevebbé váltak. Korábban a nagyvállalati rendszerben, objektív okok miatt is e fórumok többnyire formálisak voltak. Az éves, gazdasági, szociális terveket a nagyvállalati tanácskozásokon hagyták jóvá. Természetesen előtte megvitatták a gyáregységek szintjén is, csak hogy ide az idő rövidsége miatt általában előkészítetlenül, nagy vonalakban kerültek a tervek. Az érdemi munkának különben sem volt nagy esélye, hiszen a döntéseket befolyásolni nem igen tudták, legfeljebb csak elfogadni. Gyökeresen megváltozott a helyzet a gyáregységek önállóvá válásával. Az üzemi demokrácia fórumai így már teljes egészében és hatékonyan betölthetik hivatásukat. S ez volt, s ma is garanciája annak az optimizmusnak, amely általános jellemzőjük az önállósult vállalatnak a „mély vízben” is, ahol másképpen, az eddigiektől eltérően kell „úszniuk”, alkalmazkodniuk a változó és új viszonyokhoz, követelményekhez.

Andrássy Antal

(Következik:

Sir-nevet alapon)

Állattan és állattani kutatások

Az állattanról nem is olyan régen, az a közhitel volt elterjedve, hogy nem egyéb, mint néhány magasabbrendű állatnak jól, rosszul való leírása, hasznának, kárának és életmódjának kurta megnevezése, amelyet a középiskolában akármilyen képzettségű tanár taníthat és valóban tanított is. Arról, hogy az állatnak van szíve, van agya, mája és veséje, hogy ezek hol vannak, milyenek, hogy működnek, és az állati élet egésze szempontjából milyen jelentőséggel bírnak, hogy ezek a magasabbrendű állatok szervezetében az ember hasonló szerveivel szinte teljesen megegyeznek, a régi középiskolákban, amilyenben én is jártam, szóba sem kerültek. Igaz, hogy akkor ezek a szervek és a többiek is a mai ismeretekhez képest, szinte ismeretlenek voltak. De arra, ami ismert volt és ahogy ismert volt, arra abban az időben is nagyobb súlyt lehetett volna és kellett volna helyezni, mert ez a középiskola padjaitól meglehetősen távol maradt.

Ahogy ma látjuk és tudjuk az állattan tárgyában, anyagában, tartalmában, jelenében és jövőjében hatalmas, értelmes és értékes felbecsülhetetlen egzaktságú tudomány. Minden biológiai tudomány alapja, anyaga, irányítója és magyarázója. Ágazatai, amelyek ma közkezen forognak, két nagy csoportba sorolhatók. Az egyikbe tartozik az összehasonlító anatómia, az összehasonlító szövettan, az összehasonlító élettan és a kísérleti állattan. Ezekhez elválaszthatatlanul kapcsolódik a gyógyszerismeret, a gyógyszer-tan és a gyógyszerhatástan.

A második csoportba tartoznak a rendszerező ágazatok. Ezekbe sorolhatók az állattanszer-tan, az állattartástan az oekológia, és ennek mostanában erősen

kultivált ága, a viselkedéstani az etológia, továbbá az örökléstan a genetika, a vizek életével foglalkozó hydrobiológia és a származástan a filogenésis.

Tárgyalásom menetét az összehasonlító anatómiával és az összehasonlító szövet-tannal kezdem, mert valom és hirdetem, hogy minden biológiai kutatómunkának alapja az anatómia, a morfológia. Enélkül nincsen működés, nincsen egészség és nincs élet. A morfológiai alapok megváltozása hozza magával a funkcióváltozást és ez a betegség. Ez az egymásba kapcsolódó, egymástól elválaszthatatlan társulás az, amiben mindenki magára ismer, mert ez az élet és ez maga az ember. Ha a szívizomzat degenerálódik, esik a vérnyomás, ha az agy nem kap elég vért, nem működik az idegrendszer, kiesések állnak be a vese életében, akadózik a szellemi munka és zavaráll be a mozgásszervek működésében. Az ép morfológia alapja a logikus gondolkodásnak, az értelmes cselekedeteknek, az egybehangolt mozgásoknak és a nyugodt, békés világszemléletnek. Ez az, ami tájékozódást nyújt a múlttól, áttekintést ad a jelenről és járható utat mutat a jövőre. Az épségben és harmóniában működő szervezet látja, értékeli és élvezi az egységet a nagy természetben és ez adja fel önmagának a kínzó és válaszra váró kérdéseket: honnan, mikor, miért és hová.

A magyar anatómusokat és hisztológusokat régen is ismerték és értékelték. Eredményeiket felhasználták szerette a világon mindenütt, de meg kell mondanunk, hogy az elmúlt évtizedek nemcsak világhírók tették őket, hanem előkelő helyet biztosítottak számukra a világon mindenütt, ahol tisztelték és a tudományok, becsülete a tárgyalgosságuknak, az emberségnek és az igazságuknak. Ha a morfológiai tudományokhoz hozzávesszük a fiziológiát, a kísérleti állattant és a fő tömegében ezekre épülő gyógyszerismeretet, gyógyszer-tant, gyógyszerhatástant, és ezeknek emberi és állati vonatkozásait, akkor azt mondhatjuk, hogy a magyar zoológiai tudományok ezen csoportjának a kutatásait az elmúlt évtizedek alatt a kitűnő szakemberek kezeiben eredményesen, értékesen, itt-hon és külföldön egyaránt megbecsült és sok vonatkozásban kiemelkedő formában folytatták és ez a helyzet ma is. Hogy ez így volt és így van, abban természetesen elsősorban azoknak a szakembereknek van része, akik ezt csinálták és csinálják, de része van éspedig nagy, annak a helynek, ahol csinálják. Különbségekben része van azoknak, akik a munkához eszközöket, lehetőségeket és megfelelő környezetet biztosítottak. Hogy

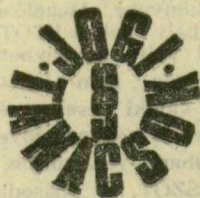
az elmúlt néhány évtized alatt ebben a vonatkozásban mit tettek azok, akik ezekről törődtek, ezekről gondoskodtak, az eredmények hol, miben és hogyan születtek, annak a felsorolására nem vállalkozhatom, mert ez nagyon messzire vezetne. Egyet azonban szeretnék hangsúlyozni, és ez az, hogy mindaz, ami ma a kórházakban, a rendelőintézetekben, a klinikákon, az egészség megtartása és a betegségek gyógyítása területén végbemehet, az emberi szervezet adottságain kívül, ezeknek és csak ezeknek köszönhető. Különösen ki kell emelnem az idegrendszeri és gyógyszer-tani kutatásokat, amelyek világviszonylatban is az élvonalban vannak. Hogy ezek a kutatások mit köszönhetnek az elmúlt évtizedeknek, azt mindenki tudja, aki ezekkel a tudományágakkal foglalkozik, de tudják mások is, akik az elért tudományos eredményeknek az áldásait élvezik. Köszönhetik a munkalehetőséget, elsősorban pedig a biztonságos, nyugodt, gondolkodásra és cselekvésre alkalmas légkört. Köszönhetik azokat, akik a munkában segédkeztek, a munkatársakat, a jól, helyenként ragyogóan felszerelt intézeteket, a külföldi tudományos kongresszusokat, szimpóziumokat, tanulmányi utakat, ösztöndíjakat és az itthon is rendelkezésre álló nemzetközi tudományos irodalmat. Köszönhetik a modern és gazdag felszerelést, a kitűnő műszereket, amelyek közül nem egyre a nagy külföldi intézetek kutatói is vágyakozással tekintenek. Ha valaki erről meggyőződést akar szerezni, jöjjön el Szegedre, menjen át a Tisza-hídon és ott nézze meg a Magyar Tudományos Akadémia Központi Biológiai Kutató Intézetét, az új egyetemi épületet és ebben a biológiai intézeteket. Ezek mind az utolsó évtizedekben készültek. Ha ezt megteszi, akkor módjában lesz elvégezni az összehasonlító vagy ha erre nincsen megfelelő alapja, akkor elégedjék meg azzal, hogy ilyeneket még soha sem látott, de elképzelni sem tudott.

Sokat jártam a nagy világon — mint Homeros mondja Odüsszeájában, sok ember városát láttam és gondolkodásom megismertem, — de sebb és jobban felszerelt kutató intézetet, mint az újszegedi Biológiai Központ, sehol sem láttam. De ha valaki megnézi ugyan csak túl a Tiszán az Összehasonlító Élettani Intézetet és a Mikrobiológiai Intézetet, akkor azt mondhatja, amit az én volt intézetemre a szegedi egyetemi állattani és biológiai intézetre mondtak a gyakorta megforduló külföldi szakemberek, hogy ez nem magyar, hanem világinézet.

Dr. Ábrahám Ambrus

(Folytatjuk)

A dolgozók szabadságáról

A dolgozók szabadságának új szabályairól érdeklődik B. F.-né szegedi olvasónk. Azt kérdezi igaz-e, hogy megnőtt az alapszabadság, tehát a fiatal dolgozók eleve több szabadságot kapnak, mint eddig. Kéri: ismertessük az új szabályozást.

Valóban a nemzetközi szerződésnek megfelelően az új rendelkezések biztosítják, hogy minden dolgozónak aki egész évben munkaviszonyban áll, legkevesebb három-heti pihenőideje legyen. A rendelkezések kimondják, hogy az idén január 1-től az alapszabadság mértéke tizenöt munkanap. Tekintettel arra, hogy most már a szabad szombatok miatt semmilyen levonást nem lehet eszközölni, ez — az idősokra eső szabad szombatoktól és vasárnapoktól együtt teljes naptári hetet jelent. A fiatal korosztályhoz tartozó dolgozók számára különösen ked-

vező ez a változás, amely részükre az eddigi két hét szabadságukhoz képest egy teljes naptári hét szabadságnövekedést jelent.

A munkaviszonyban töltött idő alapján járó pótszabadság biztosítja, hogy a dolgozók évi szabadságideje a munkaviszonyban töltött idő függvényében emelkedik. A jogszabály eddig minden munkaviszonyban töltött két év után egy, de évenként legfeljebb tizenkét munkanap pótszabadságot ír elő. Az új rendelkezések — az alapszabadság emelésére tekintettel — az eddigi két év helyett minden munkaviszonyban töltött három év után egy munkanap, évenként legfeljebb kilenc munkanap pótszabadságot biztosítanak.

Tehát az alapszabadság és a munkaviszonyban töltött idő után járó pótszabadság együttes mértéke legfeljebb huszonnégy munkanap lehet.

A felső határ számszerűleg azonos maradt az eddigivel, ténylegesen azonban — a heti szabadnap beszámításának megszüntetése folytán — a huszonnégy munkanap szabadság 1982. január 1-től egy nap híján öt hét szabadságot biztosít az eddigi máximalis négy héttel szemben. Így a szabadság alsó határának az alapszabadság-nak egyhetes emelése mellett az évi szabadság felső határa is majdnem egy héttel megnőtt. Az alapszabadság és a munkaviszony alapján járó pótszabadság címén minden dolgozó több — vagy legalább az eddigi-vel azonos — szabadságra jogosult. Ez pedig azt jelenti, hogy ha valaki már máximalis pótszabadságra jogot szerzett, akkor az alap- és pótszabadság együttes mértéke változatlanul huszonnégy munkanap.

Dr. V. M.

AZ MHSZ GÉPJÁRMŰISKOLÁJA

személygépkocsi-vezetői tanfolyamot indít

1982. március 4-én.

Tandíjfizetés részletre is lehetséges.

Ügyfélfogadás: Szeged, Kossuth L. sgt. 29.

Hétfőtől péntekig: 8—16 óráig.

szombaton: 8—14 óráig.

Fékbetét-ragasztás

minden típusú dobtékhoz, kuplungtárcsa-felújítás.

azonnali cserével.

Zódi Mihály géplakatos.

Lakás: Szeged, Lenin krt. 21.

Csütörtöki vásár

a DELTÁNÁL!

Nyitástól zárásig

30%-os árengedménnyel vásárolhat

Szegeden, a kijelölt boltokban:

Járműbolt: Mérey u. 15. ELAKADÁSJELZŐ HÁROMSZÖG KERÉKPÁRVILÁGÍTÁSI GARNITÚRA

Gumbolt, Attila u. 10. ELAKADÁSJELZŐ HÁROMSZÖG KATALYT BENZINKÁLYHA

